

Универзитет уметности у Београду
Факултет ликовних уметности

Париска 16, 110000 Београд

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

Ка новој икони, јер присуство Божије је у свим стварима - изложба слика и колажа кандидата мр Ђорђа Соколовског

На наставно уметничком већу Факултета ликовних уметности Универзитета уметности у Београду одржаном 08 02 2023 године донета је одлука да Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта под називом **Ка новој икони, јер присуство Божије је у свим стварима - изложба слика и колажа** кандидата мр Ђорђа Соколовског ради у следећем саставу:

1. др Саша Радојчић, редовни професор ФЛУ Београд
2. Марко Лађушић, редовни професор ФПУ у Београду
3. др ум Елизабета Маторкић Бисенић редовни професор АУ Ниш
4. др ум Александар Младеновић редовни професор ФЛУ, Београд
5. др ум. Миљивој Павловић, ванр. проф. ФЛУ у Београду (ментор)

Комисија Наставно — уметничком већу Факултета ликовних уметности Универзитета уметности у Београду подноси следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Рођен 1963. године у Београду.

Факултет ликовних уметности у Београду завршио 1995. године у класи професора Живојина Туринског. Постдипломске студије завршио 1999. године на истом факултету, код професора Слободана Роксандића.

Тренутно на докторским студијама на ФЛУ, Београд. Доцент на Академији класичног сликарства.

Члан УЛУС-а од 1996.године.

Награда - Перспективе XXIII, 1995.године, Галерија Андрићев Венац.

Студијски боравак у Паризу, Cite internationale des arts, 2000. године.

САМОСТАЛНЕ ИЗЛОЖБЕ

2019. - Галерија Центра за културу Сопот

2018. - Галерија савремене уметности Панчево

- Галерија Блок, Нови Београд

- 2017. - »Унутрашња цитадела« Продајна галерија »Београд«, Београд
- 2015. - Павиљон у Тврђави, Ниш
- 2015. - Галерија савремене уметности Смедерево
- 2014. - Музеј у Пријеполу, Пријеполје 45
- 2013. - Галерија »УЛУС« Београд
- 2011. - Галерија Дома културе, Неготин
- 2009. - Галерија 73, Београд
- 2007. - Галерија »Стара Капетанија« Земун
- 2004. - Галерија Дома културе, Неготин
- 2000. - Галерија »Енергопројект«, Нови Београд
- 1999. - Магистарска изложба »Сутон«, Галерија ФЛУ, Београд
- 1993. - Београдско читалиште, Библиотека града Београда

ГРУПНЕ ИЗЛОЖБЕ

- 2022. - 85. Јесења изложба УЛУС-а, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић“ Београд
- 2021. - Ликовна колонија Сићево 57. и 58. Сазив, Павиљон у тврђави, Ниш
- 2018. - Играчке и Роботи у књигама уметника пергамент цонцертина – Педагошки музеј, Београд
- 14. Међународни Бјенале уметности минијатуре, Горњи Милановац, По позиву
- 2016. - Nature And Art, Дом културе Чачак
- 2014. - Сопоћанска виђења – Носталгија за светлошћу – Галерија ММЦ – Нови Пазар
- 2013 - Сусретања - Уметничка колонија Милешева, Уметничка колонија „Сопоћанска виђења”,
- Међународна ликовна колонија “Јелена Анжујска”, Галерија Србија, Ниш
- 2012. - Пролећна изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«
- Изложба сликара Србије, »Цвијета Зузорић«
- 2011. - Новогодишња продајна изложба, Галерија УЛУС
- Јесења продајна изложба, Галерија УЛУС
- 2010. - 35 година Уметничке колоније »Милешева«, Избор из легата - »Цвијета Зузорић« 46

2009. - Новогодишња изложба-Децембарски салон, Галерија УЛУС - Међународна изложба, друго бијенале »Отворена књига Балкана«, Сарајево

- Ликовна колонија »Кућерак«, Културни центар Рибница, Краљево

2008. - Земунски салон 2008, Уметничка галерија "Стара капетанија"

- Међународна изложба, друго бијенале »Отворена књига Балкана«, Чачак
- Изложба уметничке колоније Милешева, Музеј Града, Пријепоље
- Изложба уметничке колоније Милешева, Прибој
- Мајска изложба, СКЦ Нови Београд - Галерија , Нови Београд
- Летња продајна изложба, Галерија УЛУС
- Новогодишња изложба-Децембарски салон, Галерија УЛУС

2007. - Новогодишња изложба - Децембарски салон, Галерија УЛУС

2006. - Пролећни салон, Уметничка галерија »Стара капетанија«

- Самостални заједно, Културни центар Нови Београд
- Light, Međunarodna internet izložba, Artperiscope.com
- Земунски салон, Уметничка галерија »Стара капетанија«
- Новогодишња изложба - Децембарски салон, Галерија УЛУС

2005. - 30 плус, YUBIN, Међународни културни центар, Београд

2003. - Пролећна изложба , Уметничка галерија »Стара капетанија«

- Јесења изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«

2002. - Пролећна изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«- Мајска изложба, Политехничка академија, Нови Београд

2001. - Пролећна изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«

2001. - Пролећна изложба УЛУС-а, Галерија »Миленко Атанацковић«, Бијељина, Република Српска

- 10. пејсаж у савременом српском сликарству, Продајна галерија Београд
- Београд некад и сад, Продајна галерија Београд 47
- Изложба ликовне колоније Вратна, Дом културе „ Стеван Мокрањац“, Неготин

2000. - Пролећна изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«

- Пролећна изложба УЛУС-а, Галерија »Миленко Атанацковић«, Бијељина, Реп. Српска
- Пролећна изложба УЛУС-а, Завичајни музеј, Приједор, Република Српска
- Пролећна изложба УЛУС-а, Галерија ликовних уметности Републике Српске, Бања Лука
- Београд некад и сад, Продајна галерија, Београд

1999. - Пролећна изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«

- ИВ београдски бијенале цртежа и мале пластике, »Цвијета Зузорић«

1998. - Пролећна изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«

- Пејсаж у савременој српској уметности, Продајна галерија Београд
- Београд некад и сад, Продајна галерија Београд

1997. - Пролећна изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«

- Пејсаж у савременој југословенској уметности, Продајна галерија Београд
- Карловачки салон младих, Сремски Карловци
- Јесења изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«
- Београд некад и сад, Продајна галерија Београд

1996. - Нови чланови УЛУС-а, Галерија УЛУС

- Изложба малих пластика и цртежа студената ФЛУ на тему »Тело«, Галерија ФЛУ
- Јесења изложба УЛУС-а, »Цвијета Зузорић«
- Јесења изложба у Републици Српској, Бања Лука
- Јесења изложба у Републици Српској, Бијељина
- Јесења изложба у Републици Српској , Приједор

1995. -»Перспективе« XXIII , Галерија Андрићев Венац

1994. - Изложба учесника летње колоније, »Замак културе«, Врњачка Бања

Анализа докторског уметничког пројекта

Практични део рада Ђорђа Соколовског је изложба одржана у галерији ФЛУ, на којој се аутор представио сликама и колажима.

Циклус радова - предмет његовог докторског пројекта заокружује уметничка истраживања започетих и пре уписа на овај студијски програм, те чини логичан след препознатљивог ликовног рукописа. Без унапред утврђеног и искључивог одређења ка фигурацији или ка апстрактном изразу, Соколовски гради ликовни језик чији су мотиви често транспоноване архетипске форме уколико се ради о нефигуративном делу, или пак ако се ради о фигуративној представи она садржи извесно религиозно-симболичко значење. Вечити бином садржаја и форме духовног који проистиче из материјалног аспекта ликовног дела (тактилног и визуелног) јесте предмет писаног образложења, а сам аутор сведочи о перманентној потреби да кроз сликарски поступак, материјализује *процес, време и присуство*.

Ипак, сликарство за Соколовског није само „распоредивање боје на равной подлози“ како би то Морис Дени формулисао. Напротив, оно има улогу истраживачког медија где уметник трага за оностраним, за извесном самоспознајом кроз трансформацију материје у дух и обратно.

Са стваралачке стране, Соколовски осећа потребу за аскетским свођењем на свега неколико текстурално-колористичких вредности произашлих из честог пресликавања, ређајући седиментне слојеве боје. Са формалне тачке мотиви приказани на сликама крећу се од стилизованих фигуралних флоралних или анималних елемената, до веома редукованих апстрактних форми. Тај део поступка је значајан, јер је комплементаран и показује ауторову тенденцију ка редукацији како садржинској тако и техничкој.

Писани део рада докторског уметничког пројекта **Ка новој икони, јер присуство Божије је у свим стварима - изложба слика и колажа** кандидата мр Ђорђа Соколовског садржи 51 страну, 6 делова и 27 фотографија.

После Резимеа следи неколико целина: 1.ПРИСУСТВО-ДОДИР, 2.ПОТРАГА ЗА БОГОМ, 3.СЛИКАРСТВО И ЛИКОВНА УМЕТНОСТ КАО РИТУАЛ, ИНИЦИЈАЦИЈА И(ИЛИ) КАТАРЗА, 4. ДУША, МАТЕРИЈА, ДУХ - СТВАРАЊЕ ВИШЕГ РЕДА ИЗ ХАОСА, 5. ЛИЧНА ПОЕТИКА, као и 6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА. Затим следи *Библиографија и вебографија*. На крају је дата Биографија кандидата. Ту су још

Изјава о ауторству, Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског уметничког пројекта и Изјава о коришћењу.

Критички осврт и остварени резултати

Аутор у Резимеу писаног образложења указује како су основна чула која нам помажу да спознамо свет око себе уско повезана са трансцедентним, узвишеним, доживљајем сакралног. Зато образложење ДУП-а започиње објашњењем о важности *додира*, које је најзаступљеније и еволуционо најстарије чуло, јер га имају и најједноставнији организми.

Надаље, истиче да је стварање религија и обожавање божанстава човеково исконско прибежиште. Током развоја цивилизације, сама религија увек је била помогнута уметничким делима, својеврсним комуникацијским медијима између човека и оностраног, тежећи поруком да прикажу и приближе оно замишљено, невидљиво и ванчулно.

Анализирајући поетику једног значајног уметника 20.века, кога себи духовно сматра блиским, као студију случаја, Соколовски уводи постепено читаоца и у своју личну проблематику, поентирајући мисао да је митски начин размишљања важан и за његову поетику која покушава да оствари нов, савремен, приступ стварању иконе - сведочећи и о оностраном присуству уопште.

Изузетно занимљива линија водила у писаном образложењу може се пратити кроз неколико умерених кључних феномена којима су и поглавља посвећена: присуство-додир - чишћење – ритуал – катарза - божије присуство - дух и материја – душа - стваралачки поступак.

Поглавље „*Присуство- додир*“ обрађује однос живих бића према додиру као основном чулу, јер га поседују и најпримитивнија међу њима (она која не поседују друга чула). У комуникацијском смислу, додир је за разлику од других осета увек узајаман и двосмеран међу живим бићима.

Правећи паралелу са културлошким обрасцем, аутор наводи пример из Библије где у Генеzi Бог ствара Човека по облику својему - месећи земљани прах са водом, дакле додиром. Генерално, ово поглавље је испуњено сјајним примерима Старог и Новог завета, где се указује на важност додира као прималног, најверодостојнијег и најисконскијег међу чулима (од обмањивања Јакова, којом је подметнута Лија уместо Рахиле, преко Томиног неверства до Нерукотвореног убруса-образа).

Прегледом еволуције додира (код виших створења то ће постати биштења-чишћења) кроз литературу посвећену теолошким, етнолошким или антрополошким студијама, Соколовски показује завидан ниво синтетисања великих идеја у питањима и

флуидан пресек. Позивајући се на „Филозофију тела“, Михаила Епштајна, Соколовски наводи да је чишћење заступљено подједнако и код најпростијих и код виших организама. Човек је и сам развио ефикасније начине да се чишћењем издвоји од животне средине: одећу, кућу, град... Све су то опне којим се он обавија да би раздвојио себе и спољашност, оно што није он сам, оно друго. Цитирајући Епштајна и његових седам етапа- филтера чишћења издвајања из природе (хигијенска, економска, социјална, естетичка, етичка, интелектуална и религиозна етапа), Соколовски на крају овог поглавља уводи читаоца у следеће:

„Можемо закључити, да је на дугом путу постизања чистоте, човек досегао преко граница природе, до метафизичког разликовања чистог и нечистог, а тиме и до тајне светости и бескрајне чистоте божанства. У следећем поглављу, приказаћемо како је ово метафизичко схватање божјије узвишености досегнуто у митовима и ликовним делима која су их визуелно објашњавала“...

У другом поглављу „**Потрага за Богом**“, кандидат се бави пореклом стварања митова, легенди, у различитим религијским идиомима симултаних, а тиме и универзалних (архетипских) наратива и садржаја. Соколовски врло занимљиво води ову причу преплитања религија, произилажења једног мита из другог, субституцијом једне персонификације другом у митовима сличног наратива, а различитих религијских образаца. Свега неколико митских животиња (змија, бик-крава, лав, итд) доволни су пример да се стекне јасна представа о томе како се која религија и у ком контексту служила овим персонификацијама. Преузет од Клод Леви-Штросовог дела „Митологике 4 – Голи човек“ закључак поглавља би био :

... „Треба се помирити са следећим: митови нам не саопштавају ништа што би нас подучило о пореклу света, природи реалног, пореклу човека или његовој судбини. Од њих не можемо очекивати никакву метафизичку сусретљивост; они неће притећи у помоћ слабим идеологијама. Насупрот томе, митови нам саопштавају много тога о друштвеним заједницама из којих потичу, помажу да се изложе унутрашњи покретачи њиховог функционисања, расветли разлог за постојање веровања, обичаја, институција, чије уређење се на први поглед чини неразумљивим, коначно и најважније, они омогућавају да се ослободе одређени начини функционисања људског духа, тако константни током векова и опште распрострањени, да се могу сматрати фундаменталним и потражити и у другим друштвима и другим доменима менталног живота за које се и не претпоставља да ти начини у њима учествују, а чија ће природа тако бити расветљена.“

Кроз 3. поглавље које носи назив **Сликарство и ликовна уметност као ритуал, иницијација и/или катарза**, описује се значај ликовних уметности од искона, од магијско-религијских ритуала до данас.

Он напомиње да :

...“Ритуална игра подразумева заједничко активно учествовање и актера и посматрача. У ритуалном трансу, у дијалогу са натприродним бићима, она има

благодарни утицај, ослобађајући присутне од зла и будући у појединцима и групама ослободилачку спонтаност...још од најстаријих времена у ритуал било укључено сликарство, ликовна уметност, која је у синергији са звуком и покретом, остављала снажан, живи, утисак на све присутне...“

С тим у вези, катарза, прочишћавање кроз стваралаштво има вишеструки значај како за уметника, тако и за ужу или ширу заједницу која у њој учествује.

И ово као и генерално, сва поглавља у овом писаном образложењу представљају зналачко повезивање тематике претходног са потоњим поглављима.

Поглавље бр 4 **Душа, материја и дух, стварање вишег реда из хаоса** се надовезује на ранију тематику . Ту се говори о дуализму духа и материје, али и души као посреднику. Са поетичке стране, чини се да је следећи цитат заправо та окосница- линија водила целокупног ДУП-а:

...“ Учење дели свет на три елемента: материју, душу и дух између којих се, уз учешће божанства, развија прича чији је главни јунак стваралачка душа човекова и у којој се објашњава право место Раја и повести о паду.“

Соколовски не преза да у складу са вођењем и гранањем своје поетичке мисли дозове књижевност у помоћ. У томе се огледа сва ерудиција кандидата који уме да у правом тренутку пронађе- и прави цитат. Ретка су књижевна дела која служећи се фикцијом говоре и о преласку политеизма у монотеизам, те се могу читати и као студије из историје и филозофије религије. Таква је књига Томаса Мана „Јосиф и његова браћа“, а једна лепа метафора преузета из ње илуструје овај трином којим се Соколовски послужио да развије своју идеју:

...“ Душа је та који уметнику усађује потребу да ствара, да се бори са материјом да би створио нове слике и облике. Дух му не дозвољава да се задовољи постигнутим, тера га у неизвесност преправљања, рушења и поновног грађења. Материја се одупире, мења а често и изврће правац замишљеног развоја, доносећи у уметничко дело специфичан квалитет својствен њеној природи.“

У том смислу он индиректно говори и о свом уметничком поступку. Он сматра да је :

...“ Стварање вишег реда из хаоса може се постићи само дубоким зарањањем у себе, у своју подсвест. То је начин да се изгради нови свет у уметничком делу, после разарања и чишћења од свега збиљског, оностраног, реалног. Сваки уметник носи ово сазнање природено, оно је нераскидиво повезано са његовим даром.“

Поглавље 5 посвећено је Личној поетици кандидата. Синтетично приказујући трансформацију религиозног духа ка „новој религији“ – науци, управо да би истакао тај потпуно другачији (а ипак сличан) дух новијих времена који замењује дотадашњи, Соколовски се подједнаком пажњом фокусира и на оне правце историје уметности које илуструју „шизофреност“ уметника 20.века. С једне стране они су опчињени науком, прогресом, са друге схватајући да им нешто „недостаје“ – хрле у мистицизам и митске

садржаје. Уметници попут Маљевича, Кандинског, кубисти и експресионисти опчињени су примитвном пластиком, потрага за исконским и негације поретка подједнако и социјалног и ликовног, истицао је и енформел као авангардни правац средине прошлог века.

Узимајући уметничку поетику Анселма Кифера као погодну за студију случаја, кандидат образлаже овај избор речима :

...“ Он покушава да оствари спиритуалну везу са материјалом са којим ради, „извлачећи из њега дух који постоји у њему“.

Говорећи о Киферу, Соколовски заправо алудира на сопствено стваралаштво, и у томе не греша. Њему су у тематском смислу, а по сопственом сведочењу, древне митске приче и религије које у човековој историји стално произилазе једна из друге задржавајући исте обрасце, бесконачни извор чуђења, магије и узбуђеног очекивања неког неочекиваног сазнања.

Са стране ликовног поступка, кандидат детаљно образлаже своје изложене радове, што чини драгоценост сведочанство о једном освешћеном критичком ставу .

Најзад у ЗАКЉУЧКИМ РАЗМАТРАЊИМА показује Ђорђе Соколовски спремност (и зрелост) за синтезу претходно реченог истичући поенту целокупног напора где чулно присуство материје и духовно присуство оностраног стоје као два пола око којих уметник осцилира, бори се, стваралачки еволуира, тумара, опробава се и наслућује :

...“С обзиром на то да су све ствари на свету повезане и Божије присуство је у свим стварима (или бар тако тврде све религије света), покушали смо да прикажемо и објаснимо оно магично што се догађа у сутонском подручју између оностраног и обичног, реалног, свакодневног. Тај простор се тешко може научно објаснити, јер он је нешто што, можда, реално не постоји. Његово порекло су Фројд, а поготово Јунг, пробали да објасне као производ наше подсвести и нашег Над-ја. Упркос тој неодређености, људи су од свог постанка као свесних бића, стварали системе да га објасне, што је имало огроман, ако не и кључан утицај на развој целокупне цивилизације“...

Ово занимљиво вођено штиво може се читати и независно од докторског уметничког пројекта, међутим посебно радује чињеница да је за обједињавање информација из различитих домена, послужило баш уметничко тј. ликовно стваралаштво, као та кохезиона сила око које све гравитира.

Оцена остварених резултата

Кандидат Ђорђе Соколовски је у потпуности остварио циљеве и очекиване резултате истраживања докторског уметничког пројекта. Резултат ових истраживања, представља уметничко дело, опус представљен сликама и колажима

у галерији Факултета ликовних уметности, под називом „ *Ка новој икони, јер присуство Божије је у свим стварима -изложба слика и колажа*“ која даје лични иновативни печат у оквиру домаће ликовне сцене. Овај уметнички рад расветљава комплексну идеју прожимања материје и духа и вечите борбе уметника са самим собом у обликовању једне идеје - сопствене потраге за богом кроз креативни поступак. Интуитивност стваралачког проседеа Ђорђа Соколовског у писаном образложењу добија потпуно другу димензију - аналитички нам се открива вишеложитост и кохерентност ликовног израза.

У поетском смислу, кандидат је у самој поставци показао инвентивност повезивања садржаја, методичност и истрајност у писаном образложењу рада, аналитичност у разнородним областима кроз које ју је тема водила и синтетичност приликом идејног обједињавања и закључивања.

Теоријски део докторског рада показује сву елоквентност и ерудицију кандидата и његову способност да теоријске поставке свога рада јасно објасни али и покаже њихову нераздвојиву повезаност са практичним радом.

Писани део рада веома јасано и прецизно описује методе и приступе решавању постављеног ликовног и концептуалног проблема тако да нам доноси освешћена и дефинисана решења у савременом уметничком поступку.

Закључак комисије:

Комисија закључује да је докторанд Ђорђе Соколовски у практичном делу докторског уметничког пројекта успешно реализованом изложбом достигао висок уметнички квалитет, а текстуалним делом рада исцрпно објаснио методологију свог уметничког поступка.

Такође, извештај провере оригиналности докторских уметничких пројеката и доктората преко платформе iThenticate указује на оригиналност ДУП-а те прописани поступак за припрему одбране може наставити.

На основу укупне оцене докторског уметничког пројекта **Ка новој икони, јер присуство Божије је у свим стварима - изложба слика и колажа**, кандидата Ђорђа Соколовског, комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта предлаже наставно уметничком већу Факултета ликовних уметности да прихвати извештај, који би затим са предлогом одлуке био достављен сенату Универзитета уметности на даље усвајање, а кандидат се упутио на јавну одбрану пројекта.

У Београду, 14. 03. 2023.

1. др Саша Радојчић, редовни професор ФЛУ Београд
2. Марко Лађушић, редовни професор ФПУ у Београду
3. др ум Елизабета Маторкић Бисенић редовни професор АУ Ниш
4. др ум Александар Младеновић редовни професор ФЛУ, Београд
5. др ум. Миливој Павловић, ванр. проф. ФЛУ у Београду (ментор)

**ОЦЕНА ИЗВЕШТАЈА
О ПРОВЕРИ ОРИГИНАЛНОСТИ
ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА / ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

На основу Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду и налаза у извештају из програма iThenticate којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **Ка новој икони, јер присуство Божије је у свим стварима - изложба слика и колажа** кандидата мр Ђорђа Соколовског, констатујем да утврђено подударање текста износи 10 %. Овај степен подударности последица је. цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, и осталих општих места и података, што је у складу са чланом 9. Правилника.

На основу свега изнетог, а у складу са чланом 8. став 2. Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду, изјављујем да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

13. 03. 2023. године

Ментор

**Др ум Миливој Павловић
Ванредни професор**